

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopusćenje za ponovno objavljivanje ovog prijevoda dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

PRESUDA AYDIN PROTIV TURSKE (zahtjev br. 23178/94)

.....

PRAVO

.....

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE

A. Utvrđivanje činjenica

62. Komisija je utvrdila kako dokazi koje je pažljivo ocijenila (vidi stavak 40. ove presude) potvrđuju iskaz podnositeljice zahtjeva o navodnim događajima između 29. lipnja i 1. srpnja 1993. godine. Podnositeljica zahtjeva je tražila da Sud prihvati činjenice kako ih je utvrdila Komisija. Vlada je osporila način na koji je Komisija ocijenila dokaze koji su joj bili predloženi i snažno pobijala zaključke do kojih je Komisija došla.

B. Argumenti onih koji su pristupili Sudu

1. Komisija

63. Izaslanik Komisije naglasio je pred Sudom kako je Komisija do svojih zaključaka došla na temelju detaljne ocjene dokaza, te primjenom dokaznog testa koji je Sud obznanio u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 18. siječnja 1978. godine, Serija A br. 25., str. 64-65, stavci 160.-161.) radi utvrđivanja povrede članka 3. Konvencije, to jest potvrđuju li dokazi izvan razumne dvojbe da je podnositeljica zahtjeva dotičnog dana odvedena u žandarmerijski stožer u Deriku, te silovana i zlostavljana tijekom boravka u pritvoru.

Izaslanik je podsjetio Sud kako je Komisija imenovala tri izaslanika za provođenje saslušanja u Ankari u srpnju 1995. godine i u Strasbourgu u listopadu iste godine (vidi stavak 39. ove presude). Oni su uzeli iskaze ključnih svjedoka, uključujući i iskaz podnositeljice zahtjeva i njenog oca. Imali su priliku unakrsno ispitati javnog tužitelja o istrazi koju je on provodio, ispitati liječnike koji su pregledali podnositeljicu zahtjeva, provjeriti istinitost iskaza koje su dala dva žandara koji su u vrijeme ovih događaja bili dežurni u žandarmerijskom stožeru u Deriku, te pregledati zapise u pritvorskom očevidniku koji se vodi u stožeru. Komisija je pažljivo provjerila izjave koje je podnositeljica zahtjeva dala javnom tužitelju, Udruzi za ljudska prava Diyarbakir i izaslanicima na način da ih je usporedila s raznim izjavama koje su dali njen otac i šogorica. Bilo je nedosljednosti, ali one nisu bile takve da bi narušile vjerodostojnost podnositeljice zahtjeva i njenog oca. Postojali su jaki, jasni i neproturječni dokazi na temelju kojih je Komisija s pravom zaključila kako je podnositeljica zahtjeva u stvari bila u pritvoru tijekom relevantnog vremenskog razdoblja, te kako je tijekom boravka u pritvoru silovana i zlostavljana na način opisan u izvješću Komisije (vidi stavak 40. ove presude).

2. Podnositeljica zahtjeva

64. Podnositeljica zahtjeva tražila je da Sud prihvati činjenice na način kako ih je utvrdila Komisija. Nju su dana 29. lipnja 1993. godine snage sigurnosti odvele iz njenog sela zajedno s njenim ocem i šogoricom, te je u žandarmerijskom stožeru u Deriku bila zatočena do 1. srpnja 1993. godine. Dok je bila u pritvoru mučena je na način da su je silovali i teško zlostavljali.

3. Vlada

65. U svom podnesku Vlada je kritizirala način na koji je Komisija ocijenila dokaze. Vlada je utvrdila kako se nalaz Komisije da je podnositeljica zahtjeva bila mučena na način da je bila silovana i zlostavljana tijekom boravka u pritvoru ne može potkrijepiti dokazima koje su prikupili izaslanici.

66. Vlada je pred Sudom nastojala osporiti činjenice koje je utvrdila Komisija stavljajući naglasak na nedosljednosti i proturječja u dokazima koje su podnositeljica zahtjeva i njen otac dali izaslanicima. Dokazi su bili ozbiljno manjkavi, i to prvo u pogledu datuma i vremena navodnog odvođenja obitelji Aydin u pritvor, a drugo u pogledu navodnog silovanja i zlostavljanja podnositeljice zahtjeva dok je bila u pritvoru. Što se tiče navodnog pritvaranja, nitko od seljana nije mogao potvrditi njen iskaz, a iznenađuje i kako nitko nije mogao prepoznati niti jednog od lokalnih seoskih stražara koji su trebali biti prisutni u relevantno vrijeme. Otac podnositeljice zahtjeva rekao je izaslanicima na saslušanju u Ankari kako je zajedno s njegovom obitelji bio pritvoren još jedan seljanin. Međutim, on tu osobu nije imenovao. Komisija je odlučila zanemariti to što podnositeljica zahtjeva na fotografijama nije prepoznala žandarmerijski stožer u Deriku, iako je svjedočila da joj je, nakon što je bila izvedena van, povez s očiju bio skinut. Nadalje, Komisija je neopravdano osporila vjerodostojnost dvaju žandara koji su bili u službi za vrijeme navodnog pritvaranja i nije bila u pravu kad je kritizirala točnost pritvorskog očevidnika.

67. Što se tiče navodnog silovanja i zlostavljanja u pritvoru, Vlada je naglasila kako ni dr. Akkus ni dr. Çetin nisu našli nikakve modrice ili ozljede na tijelu podnositeljice zahtjeva koje bi odgovarale silovanju ili nasilnom napadu. Podnositeljica zahtjeva je navela kako je tijekom navodnog silovanja pružala otpor. Međutim, na njenim ručnom zglobovima, leđima ili

spolnim organima nije bilo znakova modrica koji bi ukazivali na primjenu sile radi svladavanja njenog otpora. Modrice pronađene na unutarnjoj strani njenih bedara mogle bi se objasniti nekim drugim čimbenicima, a ne samo razdvajanjem njenih nogu kako bi se prisilno izvršio spolni odnošaj. U stvari, u izvješću koje je izradio Medicinski fakultet Sveučilišta u Hacettepeu (vidi stavak 39. ove presude), a koje je Vlada podnijela Komisiji, bilo je naznačeno kako bi se te modrice mogle pripisati činjenici da je podnositeljica zahtjeva jahala magarca. Iako je istina da je liječničkim pregledima potvrđeno kako je njen himen bio raskinut, to ne može opravdati zaključak kako je razdjevičenje nastalo kao posljedica navodnog silovanja. U stvari, medicinski je nemoguće procijeniti datum razdjevičenja nakon proteka sedam dana od datuma prvotnog raskidanja himena. Da podnositeljica zahtjeva nije tako dugo odlagala odlazak javnom tužitelju, medicinskim su se dokazima mogli dobiti dodatni rezultati. Međutim, njeno odugovlačenje da to napravi imalo je za posljedicu gubitak presudnih dokaza i bilo je pogubno za svaku medicinsku potkrepu njenog iskaza.

68. Osim toga, tvrdnja podnositeljice zahtjeva da je bila silovana nije ju spriječila da se uda i začne dijete ubrzo nakon navodnog događaja. Prema mišljenju Vlade, njena odluka o udaji i njena sposobnost da bude spolno aktivna tako brzo nakon njenog navodnog traumatskog iskustva zasigurno nisu spojivi s ponašanjem žrtve silovanja. Jednako je tako bilo iznenađujuće, s obzirom na kulturološki kontekst, to što joj navodni gubitak djevičanstva nije stvarao nikakve zapreke prilikom udaje.

69. Vlada je stoga zatražila da Sud, zbog nepostojanja uvjerljivih dokaza, odbije nalaze Komisije zajedno s navodima podnositeljice zahtjeva.

C. Ocjena od strane Suda dokaza i činjenica koje je utvrdila Komisija

70. Sud primjećuje kako je, prema njegovoj stalnoj sudskoj praksi, utvrđivanje i provjeravanje činjenica prvenstveno u nadležnosti Komisije (članak 28., stavak 1. i članak 31. Konvencije). Iako sud nije vezan nalazima o činjenicama koje je utvrdila Komisija i slobodan je izvršiti svoju vlastitu ocjenu u svjetlu svih predloženih materijala, on će te ovlasti na ovom području vršiti samo u izvanrednim okolnostima (vidi, *inter alia*, presudu u predmetu *Aksoy protiv Turske* od 18. prosinca 1996. godine, *Reports of Judgements and Decisions* 1996-VI, str. 2272., stavak 38.). Takve izvanredne okolnosti mogu se pojaviti osobito ako Sud, nakon pažljivog ispitivanja dokaza na kojima je Komisija temeljila svoje činjenice, utvrdi kako te činjenice nisu dokazane izvan razumne dvojbe.

71. U ovom je predmetu potrebno podsjetiti kako je Komisija do svojih nalaza o činjenicama došla nakon što su tri izaslanika uzela iskaze ključnih svjedoka tijekom saslušanja održanih u Ankari i Strasbourgu. Na tim saslušanjima izaslanici su imali priliku postavljati pitanja svjedocima, motriti njihove reakcije i ponašanje, te ocjenjivati istinitost i dokaznu vrijednost njihovih izjava, kao i njihovu ukupnu vjerodostojnost. Oni su također mogli ocijeniti odolijeva li vjerodostojnost podnositeljice zahtjeva i njenog oca kao svjedoka pitanjima koje su im na saslušanjima postavili Vladini predstavnici.

72. Komisija je svoje zaključke donijela na temelju odgovarajućeg standarda za ocjenu dokaza, to jest, standarda izvan razumne dvojbe. Doduše, u iskazima podnositeljice zahtjeva i njenog oca bilo je nedosljednosti, kako je primijetila Vlada. Međutim, treba primijetiti kako je i Komisija bila svjesna tih nedosljednosti, ali nije smatrala da su one po svojoj naravi toliko bitne da bi umanjile vjerodostojnost iskaza podnositeljice zahtjeva (vidi stavak 40. ove

presude). Na temelju svoje vlastite pažljive ocjene dokaza koje je prikupila Komisija, Sudu se čini kako u stvari postoji visoki stupanj dosljednosti između iskaza koje su podnositeljica zahtjeva, njen otac i šogorica dali javnom tužitelju i onih koje su podnositeljica zahtjeva i njen otac dali izaslanicima, zbog čega se čini vrlo nevjerojatnim da bi navodi podnositeljice zahtjeva bili izmišljeni.

73. Sud smatra kako treba prihvatiti činjenice na način kako ih je utvrdila Komisija, nakon što se, na temelju dokaza koje je ocijenio, uvjerio da je Komisija mogla ispravno donijeti zaključak da su navodi podnositeljice zahtjeva dokazani izvan razumne dvojbe, s time da je potrebno podsjetiti se kako takvi dokazi mogu proizlaziti iz istodobnog postojanja dovoljno snažnih, jasnih i međusobno neproturječnih premisa (vidi naprijed citiranu presudu u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, str. 64-65, stavak 161.). Sud u vezi s time također bilježi kako Vlada nije bila u stanju pružiti nikakve dokaze prikupljene tijekom kaznene istrage o navodima podnositeljice zahtjeva (vidi stavak 56. ove presude) koji bi poslužili u svrhu pobijanja ovog zaključka, te kako se medicinska dokumentacija na koju se oni oslanjaju ne može upotrijebiti za osporavanje tvrdnje podnositeljice zahtjeva da je bila silovana dok je bila u pritvoru (vidi stavak 67. ove presude).

1. Argumenti onih koji su pristupili Sudu

(a) Podnositeljica zahtjeva

74. Podnositeljica zahtjeva je tvrdila kako silovanje i zlostavljanje kojem je bila podvrgnuta predstavljaju dvije zasebne povrede članka 3. Konvencije, koje bi se obje mogle okarakterizirati kao mučenje. Članak 3. propisuje:

"Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni."

75. U vrijeme kad je bila pritvorena imala je 17 godina. Tijekom čitavog boravka u pritvoru držali su je povezanih očiju i odvojenu od njenog oca i šogorice. U tom je razdoblju bila ponižavana silovanjem i upravo zbog tog čina mučenja pretrpjela je dugoročno psihičko oštećenje.

Nadalje, skinuta joj je sva odjeća, ispitivali su je stranci, tukli su je, pljuskali, prijetili joj i zlostavljali je. Tada su je stavili u gumu, vrtjeli naokolo i polijevali mlaznicama iz kojih je pod visokim pritiskom tekla ledeno hladna voda. Imajući na umu svoj spol, dob i ranjivost, ona je zatražila da Sud utvrdi kako su namjerno nanesena i sračunata tjelesna patnja i spolno ponižavanje kojih je bila žrtvom bili takve težine da predstavljaju dodatni čin mučenja.

76. Konačno, utvrdila je kako propuštanje vlasti da provedu djelotvornu istragu o njenom prigovoru o mučenju samo po sebi predstavlja povredu članka 3. Konvencije.

(b) Vlada

77. Vlada je tvrdila kako ti navodi nisu dokazani (vidi stavak 65. ove presude).

(c) Komisija

78. Komisija je zaključila kako namjerno zlostavljanje kojemu je bila izložena kad je bila pretučena, stavljena u gumu i polijevana vodom pod pritiskom, u kombinaciji s poniženjem koje je pretrpjela kad joj je bila skinuta sva odjeća nesumnjivo potpadaju u domašaj zabrane iz članka 3. Komisija je također našla kako se silovanje koje počinio službenik ili osoba na

položaju na štetu pritvorenika mora smatrati osobito teškim postupanjem ili kažnjavanjem. Takvo kazneno djelo pogodilo je u samo središte žrtvinog tjelesnog i moralnog integriteta i treba ga smatrati posebno okrutnim oblikom zlostavljanja koji podrazumijeva veliku tjelesnu i psihičku patnju.

79. Komisija je našla kako je podnositeljica zahtjeva, protivno članku 3., bila žrtvom mučenja počinjenog od strane službenika.

2. Ocjena Suda

80. Sud podsjeća kako je prihvatio činjenice na način kako ih je utvrdila Komisija, to jest, da su podnositeljicu zahtjeva pritvorile snage sigurnosti, te da je dok je boravila u pritvoru bila silovana i podvrgnuta raznim oblicima zlostavljanja (vidi stavak 73. ove presude).

81. Kao što je Sud primijetio u mnogo navrata, u članak 3. Konvencije ugrađena je jedna od temeljnih vrijednosti demokratskog društva, te on kao takav u apsolutnom smislu zabranjuje mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje. Članak 3. ne dopušta nikakve izuzetke od te temeljne vrijednosti, a članak 15. ne dopušta nikakva odstupanja od njega čak i ako se uzmu u obzir nužni zahtjevi izvanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda, odnosno bilo kakva sumnja, kako god bila dobro utemeljena, da je neka osoba možda uključena u terorističke i druge kriminalne aktivnosti (vidi, na primjer, naprijed citiranu presudu u predmetu *Aksoy*, str. 2278, stavak 62.).

82. Kako bi se odredilo treba li određeni oblik zlostavljanja okvalificirati kao mučenje, u obzir je potrebno uzeti razliku određenu u članku 3. između tog pojma i pojma nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja. Čini se kako je ta razlika ugrađena u Konvenciju zato da bi se dopustilo da se posebna stigma koja se odnosi na "mučenje" pripiše samo namjernom nečovječnom postupanju koje uzrokuje veoma ozbiljnu i okrutnu patnju (vidi naprijed citiranu presudu u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, str. 66., stavak 167.).

83. Dok je podnositeljica zahtjeva bila držana u pritvoru, silovala ju je osoba čiji identitet tek treba utvrditi. Silovanje pritvorenice od strane službenika države mora se smatrati posebno teškim i odvratnim oblikom zlostavljanja s obzirom na lakoću kojom počinitelj može iskoristiti ranjivost i oslabljeni otpor svoje žrtve. Nadalje, silovanje ostavlja duboke psihičke ožiljke na žrtvi koji protekom vremena ne iscjeljuju jednako brzo kao drugi oblici tjelesnog i psihičkog nasilja. Podnositeljica je također osjetila jaku tjelesnu bol zbog prisilne penetracije, što joj je moralo ostaviti osjećaj poniženosti i obeščašćenosti, kako u tjelesnom tako i u emocionalnom smislu.

84. Podnositeljica zahtjeva je također bila podvrgnuta nizu osobito užasavajućih i ponižavajućih iskustava dok se nalazila u pritvoru u rukama snaga sigurnosti u žandarmerijskom stožeru u Deriku, a s obzirom na njen spol i dob, te okolnosti u kojima je bila zatočena. Bila je pritvorena tri dana tijekom kojih je morala biti zbunjena i dezorijentirana zbog toga što je imala povez na očima, te u stalnom stanju tjelesne boli i duševne tjeskobe uzrokovane udarcima koji su joj bili zadavani tijekom ispitivanja, te strepnjom o tome što će joj se sljedeće dogoditi. Također je bila prisiljena paradirati gola u ponižavajućim okolnostima što je pojačavalo njen opći osjećaj ranjivosti, a jednom je prigodom bila udarana vodom pod visokim pritiskom dok su je naokolo vrtjeli u gumi.

85. Mora da su podnositeljica zahtjeva i njena obitelj odvedeni iz sela i dovedeni u žandarmerijski stožer radi određene svrhe, što se može jedino objasniti sigurnosnom situacijom u regiji (vidi stavak 14. ove presude) i potrebom snaga sigurnosti za pribavljanjem informacija. Patnje koje su podnositeljici zahtjeva nanesene tijekom razdoblja u kojem je bila pritvorena moraju se također smatrati sračunatima da služe istoj ili povezanoj svrsi.

86. Uz takvu pozadinu, Sud se uvjerio kako akumulacija čina tjelesnog i psihičkog nasilja nanesenog podnositeljici zahtjeva, a posebno okrutnog čina silovanja kojemu je bila podvrgnuta predstavljaju mučenje protivno članku 3. Konvencije. Štoviše, Sud bi taj zaključak donio i na temelju svake od tih osnova uzetih zasebno.

87. Zaključak je da je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

88. Što se tiče tvrdnje podnositeljice zahtjeva kako propuštanje vlasti da provede djelotvornu istragu o postupanju prema njoj dok je bila u pritvoru predstavlja posebnu povredu članka 3. (vidi stavak 76. ove presude), Sud smatra kako bi bilo primjereno ovaj prigovor ispitati u kontekstu njenih prigovora na temelju članaka 6. i 13. Konvencije.